CLASIFICAREA CONTRACTELOR COMERCIALE
CLASSIFICATION OF COMMERCIAL CONTRACTS

Alexandru CUZNEŢOV,
dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

Classification provides the ability to determine the characteristics of the different categories of contracts to facilitate their qualification process and the correct application of legal rules.

Key-words: *commercial contracts, the classification of commercial contracts, business law, types of commercial contracts.*

Principiul libertăţii contractuale permite participanţilor la circuitul civil să încheie o mare varietate de contracte. Unele din ele sunt prevăzute expres de legislaţia civilă, însă diversificarea vieţii economice şi sociale duce la apariţia unor noi forme juridice, care nu sunt reglementate în mod special. Acest fapt a determinat necesitatea clasificării contractelor. Clasificarea oferă posibilitatea de a determina trăsăturile caracteristice ale diferitelor categorii de contracte în vederea facilitării procesului de calificare a acestora şi aplicării corecte a normelor juridice.

Există mai multe criterii de clasificare a contractelor. La cele vizate expres în legislaţia civilă se adaugă criteriile elaborate de doctrină. Printre criteriile principale de clasificare sunt: conţinutul, modul de formare, scopul urmărit de părţi, reglementarea în legislaţia civilă, efectele produse, modul de executare, corelaţia între contracte etc.

Începînd cercetarea contractelor comerciale, ne ciocnim deopotrivă de unitatea şi diversitatea lor:

- *unitatea contractelor* rezultă din trăsăturile lor comune, adică toate contractele constau în acorduri de voinţă ale părţilor contractante şi, pentru a fi valabile, toate trebuie să întrunească

elementele structurale proprii contractelor şi să nu depăşească limitele libertăţii contractuale;

- *diversitatea contractelor* rezultă din multitudinea lor şi din clasificările variate la care ele por fi supuse.

Practic, contractele sunt nelimitate; părţile pot încheia nu numai contracte reglementate ci şi altele, nereglementate, precum pot face şu îmbinări de contracte; de aceea, *enumerarea felurilor contractelor este imposibilă*; aceasta explică de ce în lucrările de specialitate sunt cercetate contractele prevăzute de lege şu numai unele dintre cele neprevăzute, mai frecvente şi mai bine conturate în doctrina contractuală; este însă *posibilă clasificarea contractelor*, ceea ce o şi fac prin tradiţie legea, jurisprudenţa şi doctrina juridică [1, p.78].

Clasificările pe care le expunem în cele ce urmează implică *delimitarea prealabilă a contractelor,* la nivelul sistemului juridic, *în contracte de drept civil şi contracte aparţinătoare altor ramuri de drept*; de la sine înţeles că noi avem în vedere numai *clasificările contractelor civile.*

În ce priveşte *criteriile de clasificare a contractelor*, ele constau în reglementarea, rolul voinţei şi încheierea, cerinţele de fond şi formă, scopul şi efectele contractelor.

Clasificările reduc la un *limbaj juridic generic* varietatea nesfîrşită a contractelor, evidenţiază asemănările dintre ele şi sunt de vădită orientare la determinarea regimului juridic aplicabil fiecărei categorii de contracte în parte.

Existenţa unor criterii diferite prin clasificare şi, prin consecinţă, a unor clasificări diferite fac ca unul şi acelaşi contract să fie susceptibil de includere în toate sau aproape toate clasificările contractelor; de exemplu vînzarea-cumpărarea este un contract numit, sinalagmatic, cu titlul oneros, principal şi de regulă consensual, negociabil şi de executare instantanee, iar prin excepţie solemn, de adeziune ori impus şi de executare succesivă.

De aceea, *clasificările contractelor nu se exclud una pe alta*, adică încadrarea unui contract în una din clasificări nu exclude încadrarea lui şi în alta sau alte clasificări, ci ele se îmbină în

vederea calificării, caracterizării şi interpretării diferitelor contracte.

În ce priveşte *temeiul legal al clasificării contractelor*, se poate face o triplă distincţie: *clasificări prevăzute expres de Codul civil*, anume, contracte bilaterale şi unilaterale, oneroase şi cu titlul gratuit, iar cele oneroase în comutative şi aleatorii; *clasificări ce rezultă în mod implicit din dispoziţiile codului civil*, anume, contracte numite şi nenumite, consensuale şi neconsensuale, de executare instantanee şi succesivă, principale şi accesorii, simple şi complexe; şi *clasificări ce rezultă din coroborarea dispoziţiilor codului civil cu dispoziţiile unor acte normative civile posterioare*, ca aceea în contracte negociabile, de adeziune şi impuse.

În ce priveşte *ordinea expunerii clasificării contractelor*, noi pornim de la clasificarea contractelor în numite şi nenumite, adică de la reglementarea sau nereglementarea lor, prezentăm apoi celelalte clasificări tradiţionale, spre a încheia cu două clasificări relativ recente: aceea în contracte negociabile, de adeziune şi impuse; şi aceea în contracte tipizate şi netipizate [1, p. 79].

Clasificări tradiţionale ale contractelor

1. *Contracte numite şi nenumite*

Sunt *numite* contracte denumite şi reglementate de lege, ca vînzarea, schimbul, mandatul, depozitul, donaţia ş.a.; şi sunt *nenumite* contractele nedenumite şi nereglementate de lege, însă uzitate, ca de exemplu, contractul de întreţinere.

În *dreptul roman*, contractele numite erau sancţionate prin acţiuni distincte, care purtau numele contractelor; de exemplu, contractul de vînzare-cumpărare prin *actio empti aut venditi*, contractul de depozit prin *actio depositi directa*, pe care deponentul o avea împotriva depozitarului pentru restituirea bunului depozitat, şi *actio depositi contraria*, pe care depozitarul o avea împotriva deponentului spre a fi indemnizat ş.a.; pe cînd contractele nenumite erau sancţionate, cînd una din părţi şi-a executat prestaţia, prin *actio praescriptis verbis*.

În *dreptul civil modern*, nu se mai face o asemenea distincţie, ci *se sancţionează toate contractele cu dreptul la acţiune al creditorului*, fără a deosebi după cum creanţa sa izvorăşte dintr-un

contract numit sau nenumit; în alte cuvinte, există un *drept general la acţiune*; iar ca urmare, *clasificarea contractelor în numite şi nenumite priveşte doar unele dintre regulile aplicabile contractelor*.

Astfel, atît contractelor numite cît şi celor nenumite le sunt aplicabile dispoziţiile legale imperative referitoare la elementele structurale şi la ordinea publică, precum şi normele de comportare care privesc ordinea publică; pe lîngă aceste dispoziţii imperative, şi unele şi altele sunt cîrmuite de clauzele contractuale prevăzute de părţile contractante.

Însă, în măsura în care clauzele contractuale sunt neîndestulătoare, se face distincţie în privinţa regulilor aplicabile celor două categorii de contracte: în cazul contractelor numite se vor aplica în complinire dispoziţiile legale supletive care reglementează contractul respectiv; de exemplu, contractului de mandat succint întocmit i se vor aplica dispoziţiile legale privitoare la mandat; în cazul contractelor nenumite, se vor aplica dispoziţiile legale generale privitoare la contracte; de exemplu, contractului de întreţinere; dacă însă într-un contract nenumit se îmbină elemente ale unor contracte numite, se vor aplica prin analogie dispoziţiile speciale privitoare la acele contracte numite; de exemplu, în cazul *contractului de hotelărie* se vor aplica dispoziţiile legale privitoare la contractele de închiriere, de depozit şi de prestare de servicii.

De aceea, *interpretarea contractelor nenumite este mai dificilă decît aceea a contractelor numite*; în caz de litigiu privitor la un contract numit, corect intitulat de părţile contractante, instanţa de judecată va aplica, în întregirea clauzelor contractuale, dispoziţiile legale privitoare la contractul respectiv; pe cînd, în caz de litigiu privitor la un contract nenumit, instanţa va trebui ca mai întîi să califice contractul şi apoi, în întregirea clauzelor contractuale, să stabilească regulile aplicabile contractului aflat în discuţie.

Mai adăugăm că *tendinţa legislaţiilor contemporane este de a transforma contractele uzuale nenumite în contracte numite*; de exemplu, în legislația romînă, printre altele, contractul de construire a locuinţelor a devenit dintr-un contract nenumit un contract numit.

2. *Contracte consensuale şi neconsensuale*

Terminologic, clasificarea tradiţională a contractelor în consensuale, solemne şi reale, sau într-o altă formulare, în contracte consensuale şi neconsensuale, este vădit convenţională, întrucît toate contractele constau în consensuri, adică în acorduri de voinţă ale părţilor contractante [2, p.126].

Sunt *consensuale* contractele negociabile care i-au naştere prin simplul acord de voinţe al părţilor contractante, exprimat în forma pe care ele o aleg; şi sunt *neconsensuale* contractele negociabile sau nenegociabile care iau naştere prin acordul de voinţe al părţilor contractante şi exprimarea acestuia în forma anume stabilită de lege sau cu îndeplinirea altor formalităţi prestabilite; primele contracte constituie *regula,* iar secundele *excepţia*; sunt neconsensuale numai contractele pe care legea le reglementează ca atare.

Cele două categorii de contracte se aseamănă prin aceea că ambele constau în acorduri de voinţe ala părţilor contractante şi prin aceea că la ambele voinţa părţilor devine voinţă juridică, consimţământ; însă, ele se deosebesc prin *valoarea diferită pe care legea o atribuie acordului de voinţe al părţilor şi cerinţelor de formă ale contractelor*.

Pentru *formarea contractelor consensuale*, este îndestulător acordul de voinţe al părţilor (*solus consensus obligat*); forma acestor contracte poate fi, la alegere, verbală, prin semne, în scris etc.; iar înscrisurile, cel mai frecvent uzitate, pot fi deopotrivă sub semnătură privată sau autentice; însă, oricare ar fi forma aleasă (fie chiar aceea a înscrisului notarial), ea are doar rostul de a dovedi încheierea contractelor; sunt astfel de contracte, de exemplu, mandatul şi renta viageră.

Dimpotrivă, pentru *formarea contractelor neconsensuale*, acordul de voinţă al părţilor nu este îndestulător, ci el trebuie complinit cu forma contractuală anume prevăzută de lege; la aceste contracte, forma constituie o cerinţă de valabilitate, alături de cerinţele de fond (capacitatea de a contracta, consimţământul părţilor, obiectul şi cauza); sunt asemenea contracte, de exemplu, donaţia şi ipoteca.

Prin tradiţie, *contractele neconsensuale* se divid în solemne şi reale; sunt *contracte solemne* cele pentru a căror încheiere se cere şi respectarea unei forme prestabilite, care îndeobşte este forma autentică notarială; ca în cazul donaţiei, la care nerespectarea formei solemne atrage nulitatea absolută a contractului; sunt *contracte reale* cele pentru a căror încheiere se cere şi remiterea materială a bunului debitorului, ca în cazul depozitului sau împrumutului.

În categoria contractelor neconsensuale pot fi cuprinse, mai degrabă decît în aceea a contractelor consensuale, şi *contractele la formarea cărora legea prevede obligativitatea formei scrise însă fără a sancţiona cu nulitate lipsa acesteia*; aşa sunt, de exemplu, contractele de editare, de furnizare a energiei electrice sau a gazelor naturale; pe de o parte, aceste contracte pot fi încheiate numai în forma scrisă tipizată, ceea ce face ca practic ele să fie *contracte formale şi nenegociabile*; pe de altă parte, *înscrisurile constituie numai mijloace de probaţiune* [2, p.126].

3. *Contracte bilaterale şi unilaterale*

Clasificarea,deşi legală, este terminologic convenţională, ca şi cea precedentă; în primul rînd, exprimarea *contracte bilaterale* este tautologică, întrucît toate contractele constau în acorduri de voinţe; în al doilea rînd, exprimarea *contracte unilaterale* cuprinde doi termeni etimologic contradictorii, cel de *contracte*, care evocă acorduri de voinţe, şi cel de *unilaterale*, care evocă manifestări unilaterale de voinţe.

Clasificarea are în vedere *reciprocitatea sau nereciprocitatea obligaţiilor contractuale*, şi anume: la *contractele bilaterale sau sinalagmatice*, părţile se obligă reciproc, corelativ, fiecare din ele devenind faţă de cealaltă creditor şi debitor; de exemplu, la vînzare-cumpărare, vînzătorul este creditor în privinţa preţului şi debitor în privinţa bunului şi, simetric invers, cumpărătorul este creditor în privinţa bunului şi debitor în privinţa preţului; la *contractele unilaterale*, numai una din părţi se obligă, ea devenind astfel debitor iar cealaltă parte creditor; de exemplu, la donaţia fără sarcini, în privinţa bunului donat, donatorul este debitor iar donatorul creditor.

În ce priveşte efectele, deosebirile dintre cele două categorii de contracte constau în *efectele specifice contractelor bilaterale,* pe care nu le întîlnim la contractele unilaterale, şi anume: la contractele bilaterale, obligaţiile părţilor sunt nu numai *reciproce*, ci şi *interdependente*, ceea ce face ca obligaţia fiecăreia din părţi să fie şi cauza obligaţiei celeilalte părţi; ca urmare, cu privire la executarea acestor contracte se poate ridica *excepţia de neexecutare (exceptio non adimpleti contractus)*, se poate cere *rezoluţiunea pentru neexecutare*, şi se poate pune *problema suportării riscurilor contractuale* [3, p.78].

O parte a doctrinei juridice consideră că între contractele bilaterale şi cale unilaterale există o categorie intermediară, *contracte bilaterale imperfecte*, care se nasc unilaterale însă devin ulterior bilaterale; de exemplu, în cazul depozitului cu titlu gratuit, deponentul va fi obligat să restituie depozitarului cheltuielile pe care acesta le-a făcut pentru conservarea bunului depozitat. O altă parte a doctrinei juridice consideră, pe drept cuvînt, că aşa-numitele contracte bilaterale imperfecte sunt în realitate *contracte unilaterale*, întrucît: la aceste contracte obligaţiile părţilor, deşi sunt reciproce, nu sunt şi interdependente, adică nu se află în corelaţia cauzală ce caracterizează contractele bilaterale; de aceea, în exemplul dat, obligaţia deponentului de a indemniza pe depozitar nu izvorăşte din contractul de depozit, ci dintr-un fapt extracontractual, gestiunea de afaceri după unii autori, îmbogăţirea fără justă cauză după alţi autori.

4. *Contracte oneroase şi gratuite*

Această clasificare are în vedere *scopul urmărit de părţile contractante şi reciprocitatea sau nereciprocitatea avantajelor contractuale*; la *contractele oneroase* "fiecare parte voieşte a-şi procura un avantaj"; adică, intenţia fiecăreia din părţi este de a obţine de la cealaltă parte o prestaţie echivalentă cu aceea pe care şi-o asumă; de exemplu, vînzarea-cumpărarea sau schimbul; la *contractele gratuite* numai"una din părţi voieşte a procura, fără echivalent, un avantaj celeilalte"; adică, una din părţi îşi manifestă intenţia de a îndeplini o prestaţie în folosul celeilalte părţi, fără a

urmări obţinerea unei contraprestaţii; de exemplu, comodatul sau donaţia fără sarcini.

În ce priveşte *delimitarea concretă a contractelor cu titlu oneros faţă de contractele cu titlu gratuit*, este de observat că încadrarea unora din contracte este simplă, indiscutabilă, pe cînd încadrarea altora comportă discuţii şi calificări diferite; astfel, vînzarea-cumpărarea este un contract oneros prin esenţa sa, nesusceptibil de a deveni cu titlu gratuit; tot astfel, comodatul este un contract gratuit prin esenţa sa, nesusceptibil de a deveni cu titlul oneros, întrucît, dacă pentru folosinţa bunului s-ar plăti un preţ, ar fi vorba de un alt contract, acela de închiriere; însă unele contracte, cele gratuite doar prin natura lor, sunt susceptibile de a fi şi oneroase, în parte sau în totalitate, ca depozitul retribuit, mandatul retribuit sau donaţia cu sarcini.

Or, cum aceste contracte nu pot fi dublu calificate, gratuit-oneroase (întrucît o asemenea calificare ar constitui o inadvertenţă juridică, o imposibilitate ca unuia şi aceluiaşi contract să i se aplice atît regulile privitoare la contractele gratuite cît şi cele privitoare la contractele oneroase), calificarea lor depinde de echivalenţa (obiectivă-subiectivă) sau neechivalenţa prestaţiilor reciproce; de exemplu, donaţia la care valoarea sarcinii este vădit inferioară bunului donat este un contract cu titlu gratuit, iar donaţia la care valoarea sarcinii este echivalentă cu valoarea bunului donat este un contract cu titlu oneros [3, p.81].

În ce priveşte *interesul clasificării*, sunt de menţionat mai multe aspecte legislative şi aplicative:

- faţă de reglementarea contractelor cu titlu oneros, legea reglementează cu anumite restrîngeri contractele cu titlu gratuit, ceea ce se explică prin neajunsurile ce potenţial pot rezulta din lipsa de reciprocitate a prestaţiilor pentru depunător, pentru familia sa, pentru creditorii ori succesorii săi;

- cerinţele de valabilitate sunt mai severe la contractele gratuite decît la cele oneroase; legea prevede anumite incapacităţi speciale atît în privinţa dispunătorilor cît şi în privinţa gratificaţiilor; unele persoane nu pot încheia acte cu titlu gratuit; iar donaţia trebuie întocmită în formă autentică; prin cerinţa solemnităţii, donatorul

este avertizat că se îndatorează irevocabil fără a obţine un contraechivalent; iar prin consecinţă, se pot preîntîmpina neajunsurile ce eventual pot rezulta din donaţie;

- considerarea persoanei cocontractantului, în general indiferentă în contractele cu titlu oneros, este esenţială, intuitu personae, în contractele cu titlu gratuit; ca urmare, eroarea asupra persoanei constituie un viciu de consimţămînt, adică un caz de anulare a contractelor gratuite;

- obligaţiile părţilor şi răspunderea contractuală sunt reglementate mai exigent la contractele oneroase decît la cele gratuite;

- acţiunea pauliană este mai lesnicios de promovat în cazul contractelor gratuite decît în cazul contractelor oneroase;

- raportul succesoral şi reducţiunea liberalităţilor în vederea întregirii rezervei succesorale privesc numai contractele cu titlu gratuit;

- contractele oneroase sunt variate şi deosebit de numeroase în practică, pe cînd contractele gratuite sunt puţine la număr şi rare în practică.

Contractele oneroase se subclasifică în *comutative* şi *aleatorii*, iar cele gratuite în contracte dezinteresate şi liberalităţi.

a) *Contracte comutative şi aleatorii*. Contractul oneros este comutativ cînd, la încheierea lui, prestaţiile părţilor sunt cunoscute, evaluabile şi certe; şi este aleatoriu cînd, la încheierea lui existenţa ori întinderea prestaţiilor, sau a uneia din ele, depind de un eveniment viitor şi incert *(alea)*; cele mai numeroase contracte oneroase sunt comutative; vînzarea-cumpărarea, furnizarea, antrepriza, locaţiunea ş.a.; numai unele contracte oneroase sunt aleatorii, ca asigurarea, întreţinerea sau renta viageră.

Cu privire la *interesul subclasificării*, care este infim, menţionăm că problema leziunii ca viciu de consimţămînt se pune numai la contractele comutative şi că unele contracte aleatorii, ca jocurile de noroc, necesită de a fi autorizate.

b) *Contractele dezinteresate şi liberalităţi*. Sunt dezinteresate contractele prin care se fac servicii gratuite, fără a avea loc micşorări patrimoniale; de exemplu, comodatul sau împrumutul; şi

sunt liberalităţi contractele prin care au loc transferuri de valori dintr-un patrimoniu în altul fără echivalente, ca în cazul donaţiei fără sarcini (cu precizarea că liberalităţile se pot realiza şi pe calea succesiunii testamentare) [3, p.78].

Cu privire la *interesul subclasificării* menţionăm: contractele dezinteresate sunt consensuale, pe cînd donaţia este un contract solemn; raportul succesoral şi reducţiunea în vederea întregirii rezervei succesorale nu se aplică la contractele dezinteresate, ci numai liberalităţilor.

Mai adăugăm, în încheiere, *interferenţa dintre clasificarea contractelor în bilaterale şi unilaterale şi clasificarea contractelor în oneroase şi gratuite*.

Cele două clasificări sunt *interferente*, în sensul că îndeobşte contractele bilaterale sunt oneroase, ca vînzarea-cumpărarea, locaţiunea sau schimbul, iar contractele unilaterale sunt gratuite, ca donaţia fără sarcini sau comodatul.

Însă *clasificările nu sunt identice*, întrucît clasificarea contractelor în bilaterale şi unilaterale priveşte *reciprocitatea sau nereciprocitatea obligaţiilor contractuale*, pe cînd clasificarea contractelor în oneroase şi gratuite priveşte *reciprocitatea sau nereciprocitatea avantajelor contractuale*; aşa se explică de ce unele contracte bilaterale sunt cu titlu gratuit, ca de exemplu donaţia cu sarcini minime faţă de valoarea bunului donat, iar unele contracte unilaterale sunt cu titlu oneros, ca de exemplu împrumutul cu dobîndă.

5. *Contracte principale şi accesorii*

Această clasificare are în vedere *autonomia sau lipsa de autonomie a contractelor*. Sunt *contracte principale* cele care au o existenţă de sine stătătoare; în marea lor majoritate contractele sunt principale, ca vînzarea-cumpărarea, schimbul, donaţia, locaţiunea sau tranzacţia; şi sunt *contracte accesorii* cele care depind şi însoţesc anumite contracte principale; numărul lor este restrîns; aşa sunt, de exemplu, gajul sau ipoteca, prin care se garantează mai ales împrumuturile.

În ce priveşte *interesul clasificării*, precizăm că valabilitatea contractelor principale se apreciază prin prisma îndeplinirii

cerinţelor lor de fond şi de formă, pe cînd valabilitatea contractelor accesorii se apreciază atît prin prisma îndeplinirii cerinţelor lor de fond şi de formă, cît şi prin prisma existenţei raportului de accesorietate faţă de contractele principale de care ele depind.

Astfel, în temeiul raportului de accesorietate, exprimat în adagiul *accessirium sequitur principale*, contractul accesoriu urmează soarta juridică a contractului principal; de exemplu, ipoteca prin care se garantează un împrumut poate lua naştere numai o dată cu împrumutul existent, ineficacitatea contractului de împrumut lipseşte de obiect contractul de ipotecă, iar stingerea împrumutului atrage şi stingerea de drept a ipotecii [4, p.156].

6. *Contracte simple şi complexe*

Rostul acestei clasificări este de a evidenţia *operaţiile juridice cuprinse în contracte*. Sunt *contracte simple* cele prin care se realizează o singură operaţie juridică, ceea ce o fac cele mai multe contracte; fiecare contract poartă denumirea operaţiei pe care o realizează; de exemplu vînzarea-cumpărarea, schimbul, donaţia sau închirierea; şi sunt *contracte simple sau mixte* cele prin care se realizează două sau mai multe operaţii juridice; aşa este *contractul de hotelărie*, care constă în închirierea de camere sau apartamente mobilate, depozitarea de bagaje şi prestarea unor servicii; tot astfel este contractul de turism care constă, după împrejurări, în transportul de persoane şi bagaje, cazarea şi hrana pentru turişti, organizarea de activităţi culturale, sportive, de divertisment ş.a.; adică totalitatea prestaţiilor cuprinse, de la caz la caz, în costul unei călătorii turistice.

Clasificarea este de orientare la *determinarea regulilor aplicabile*, şi anume: contractelor simple numite li se aplică regulile speciale prevăzute de lege pentru fiecare contract în parte; contractelor simple nenumite li se aplică regulile statornicite în jurisprudenţă; iar contractelor complexe li se aplică regulile privitoare la contractele simple ce intră în componenţa lor; de exemplu, contractului de hotelărie i se aplică regulile contractelor de închiriere, depozit şi prestare de servicii.

7. *Contracte instantanee şi succesive*

Această clasificare se referă la *executarea în timp a obligaţiilor contractuale*. Sunt *contracte cu executarea instantanee sau imediată*, abreviat *contracte instantanee*, cele la care executarea ambelor sau a uneia din prestaţii are loc imediat şi o singură dată; de exemplu, la contractul de schimb de bunuri certe, individual determinate, obligaţiile copermutanţilor se consideră executate în chiar momentul naşterii lor, concomitent, în temeiul principiului consensualismului; iar la contractul de vînzare-cumpărare de bunuri certe, obligaţia vînzătorului de transferare a bunului vîndut se consideră executată de drept din momentul încheierii contractului; şi sunt *contracte cu executare succesivă*, abreviat *contracte succesive*, cele la care executarea uneia sau a ambelor prestaţii are loc la date eşalonate în timp; de exemplu, la contractul de furnizare sau închiriere; *contractele succesive pot fi încheiate pe durată determinată sau nedeterminată* [5, p.92].

Este totodată de precizat că părţile contractante pot conveni ca executarea unor obligaţii rezultate din contracte instantanee să se facă eşalonat; de exemplu, ca vînzarea unor bunuri certe să se facă eşalonat în timp; precum pot conveni ca executarea unor obligaţii rezultate din contracte succesive să se facă o singură dată; de exemplu, ca preţul bunurilor de gen ce urmează a fi livrate să fie plătit în întregime la data încheierii contractului de furnizare; ori ca plata chiriei pentru o suprafaţă locativă închiriată pe o durată determinată să se facă anticipat.

Cu privire la *interesul clasificării*, care este remarcabil, menţionăm următoarele: în caz de neexecutare sau executare necorespunzătoare, sancţiunea este rezoluţiunea la contractele instantanee iar la cele succesive rezilierea; problema rezilierii unilaterale pentru neexecutare se pune numai la contractele succesive încheiate pe durată nedeterminată; în caz de nulitate, contractele instantanee sunt desfiinţate cu efect retroactiv, pe cînd cele succesive numai pentru viitor; reconducţiunea tacită are loc numai în privinţa contractelor succesive încheiate pe durată determinată; iar problema revizuirii pentru dezechilibrul valoric survenit între prestaţiile părţilor, ca urmare a fluctuaţiilor monetare, se poate pune numai la contractele succesive.

Alte clasificări ale contractelor comerciale

1. *Contracte negociabile, de adeziune şi impuse*

Această clasificare evidenţiază *rolul diferenţiat al voinţei părţilor la încheierea contractelor*. Sunt *contracte negociabile* (la care se referă în realitate conceptul de libertate contractuală), cele clasice, tradiţionale, la care persoanele fizice şi juridice sunt pe deplin libere să le încheie ori nu.

Iar dacă se decid să încheie un asemenea contract, părţile se află pe poziţii de egalitate, ele fiind cele care stabilesc de comun acord, adesea după discuţii prealabile, clauzele contractuale (de unde denumirea de contracte negociabile); de exemplu, vînzarea-cumpărarea de locuinţe între persoanele fizice. În decursul timpului, sfera şi ponderea acestor contracte s-a restrîns substanţial şi continuă să se restrîngă.

Sunt *contracte de adeziune* (denumire formulată la începutul secolului al XX-lea de către Raymond Saleilles) cele la care toate clauzele contractuale sunt stabilite de către una din părţi, cealaltă parte avînd doar opţiunea de a accepta sau de a refuza încheierea lor; iar uneori, ca în cazul contractelor de furnizare a apei, a energiei electrice sau a gazelor naturale, facultatea de a refuza contractarea este iluzorie [5, p.93].

În dreptul contemporan, marea majoritate a contractelor sunt de adeziune; prin asemenea contracte oamenii îşi satisfac, în general, trebuinţele materiale şi spirituale, se realizează prestaţiile de servicii, transporturile de persoane şi bunuri, ca şi alte activităţi economice şi sociale.

Sunt *contracte impuse sau forţate* cele pe care legea le reglementează ca atare în cazuri limitate, ca acela al asigurării obligatorii a unor bunuri.

Această clasificare este *discutabilă*, mai ales cu privire la natura contractelor de adeziune şi impuse, la încadrarea unor contracte şi la utilitatea clasificării.

- În ce priveşte *natura contractelor de adeziune*, în doctrina juridică s-au formulat două teze opuse: *teza anticontractualistă*, rămasă izolată, conform căreia contractele de adeziune ar fi acte unilaterale, întrucît ele reprezintă doar voinţa uneia din părţi şi nu

a ambelor părţi contractante; şi *teza contractualistă*, îndeobşte acceptată, conform căreia ceea ce caracterizează contractele este acordul de voinţe al părţilor, care există şi la contractele de adeziune, şi nicidecum discuţiile precontractuale şi stabilirea clauzelor contractuale de către ambele părţi contractante.

- În ce priveşte natura contractelor impuse, s-a spus că înşişi termenii de contract şi impus sunt contradictorii; la care s-a observat că în sfera contractuală contemporană, libertatea contractuală clasică este mai mult teoretică decît reală.

- Contractele de adeziune au apărut mai întîi în uzanţa contractuală ca instrumente de exploatare a celor slabi de către cei puternici economiceşte, în condiţiile dezvoltării impetuoase a industriei şi a monopolurilor; în acest fel, *unele contracte negociabile au devenit de adeziune*.

Cu timpul, spre a preîntîmpina acest fenomen al exploatării, legiuitorii au recurs la *reglementarea contractelor de adeziune, mai frecvent uzitate în practică, prin acte normative imperative, spre a realiza astfel echivalenţa prestaţiilor părţilor contractante şi satisfacerea concordantă a intereselor lor*. Aşa s-a ajuns ca, din *instrumente juridice de exploatare*, contractele de adeziune să devină, în cele mai numeroase legislaţii contemporane, *instrumente juridice de ocrotire a celor aflaţi în situaţia de a adera la încheierea lor* [5, p.94].

- În practica juridică internă actuală din numeroase ţări, lipsa de echivalenţă a prestaţiilor este întîlnită mai ales în contractele negociabile, care nu se află sub control statal ca şi cele de adeziune şi cele impuse.

- De aceea, *distincţia dintre contractele negociabile şi cele de adeziune trebuie privită prin prisma legislaţiilor contemporane* (şi nu prin prisma vechilor consideraţii doctrinare, conform cărora contractele negociabile sunt în principiu echitabile, fiindcă comportă discuţii prealabile încheierii lor, iar contractele de adeziune sunt, tot în principiu, inechitabile, fiindcă nu comportă asemenea discuţii precontractuale).

- Delimitarea contractelor impuse faţă de cele de adeziune şi negociabile este facilă. Dimpotrivă, delimitarea contractelor de

adeziune faţă de contractele negociabile întîmpină uneori dificultăţi, întrucît există şi *contracte intermediare, la care unele clauze sunt imperativ indicate de lege iar altele sunt lăsate la aprecierea părţilor*; aşa sunt, de exemplu, contractele de editare sau de difuzare de apere prin radio şi televiziune; de altfel, *unii autori consideră că, în realitate, categoria contractelor de adeziune este imprecisă, nedefinibilă şi ca atare inutilă*.

- Dispoziţiile legale privitoare la contractele negociabile (cuprinse în Codul civil şi în o parte a legislaţiei civile completatoare) sunt *preponderent supletive*, cele privitoare la contractele de adeziune (cuprinse în acte normative distincte) sunt *preponderent imperative*, iar cele privitoare la contractele impuse (cuprinse de asemenea în acte normative distincte) sunt *numai imperative*.

- În cadrul clasificării, *reglementările legale privitoare la contractele negociabile constituie dreptul comun al contractelor, pe cînd cele privitoare la contractele de adeziune şi impuse constituie derogări de la acest drept* (aceasta cu toate că în practică cele mai numeroase contracte sunt de adeziune); de aceea, la nevoie şi în măsura compatibilităţii, dispoziţiile privitoare la contractele de adeziune şi la cele impuse se completează cu dispoziţiile din dreptul comun al contractelor.

- În fine, cum această clasificare nu se referă la obligativitatea contractelor, înseamnă că *forţa obligatorie a contractelor negociabile, de adeziune şi impuse este identică; ele au putere de lege între părţile contractante* (că deci, acest text legal cuprinde o dispoziţie de drept comun care, în lipsa unor dispoziţii speciale în materie, se aplică tuturor contractelor).

2. *Contracte tipizate şi netipizate*

Această diferenţiere a contractelor rezultă din practica legislativă şi din cea contractuală, care au tipizat numeroase contracte, în formulare imprimate; *formularele tip de contracte prezintă un dublu avantaj: realizează conformitatea contractelor cu dispoziţiile legale care le reglementează; şi simplifică la minimum posibil procedura încheierii contractelor*.

Unii autori pun semnul egalităţii între contractele tipizate, pe de o parte, şi contractele de adeziune şi impuse, pe de altă parte; iar ca urmare, folosesc denumirea de *contracte tipizate* în înţelesul generic de includere a denumirilor specifice de *contracte de adeziune* şi *contracte impuse*.

În realitate, *deşi marea majoritate a contractelor de adeziune şi impuse sunt tipizate, există şi unele netipizate*: de exemplu, contractele de transport feroviar sunt fără excepţie de adeziune; însă numai cele de transport de mărfuri sunt tipizate, pe cînd cele de transport de persoane sunt verbale, netipizate (biletele de călătorie constituie doar mijloace de probă) [6, p.79].

Clasificarea şi tipurile de contracte comerciale

În lumea afacerilor, în general, contractele sunt cu titlu oneros şi sinalagmatic, aşa încît clasificările juridice uzuale pot fi mult simplificate. Aceasta, întrucît, cu excepţia cauţiunii, în acest domeniu nu sunt întîlnite contractele cu titlu gratuit, în afaceri, contractele sunt cu titlu oneros, întrucît oamenii de afaceri urmăresc realizarea de beneficii (profituri); contractul putînd fi profitabil pentru ambele părţi contractante.

Aceste contracte, zise sinalagmatice (pentru că fiecare dintre parteneri se obligă faţă de celălalt), nu rămîn în mod indefinit în această stare. Cînd una dintre prestaţii se execută, contractul nu va mai lega decît pe debitorul celuilalt şi, deci, el va înceta să mai fie sinalagmatic, pentru a deveni „unilateral" (contractul unilateral fiind acela care nu obligă decît una dintre părţi). Aşa, de exemplu, promisiunea acceptată a unui împrumut cu dobîndă este un contract sinalagmatic, dar odată acest împrumut primit nu mai este vorba de o promisiune de împrumut, ci un împrumut şi nu va genera o obligaţie decît pe seama împrumutătorului; el devine un contract unilateral.

Contractele care au fost sau care sunt sinalagmatice creează o strînsă legătură între cele două prestaţii care constituie cauza juridică a uneia în raport cu cealaltă. Cînd una dintre prestaţii nu este îndeplinită, cealaltă parte poate refuza să şi-o îndeplinească pe a sa şi să ceară rezoluţia contractului.

O altă categorie de contracte, devenită clasică în dreptul contemporan, o constituie contractele aleatorii, adică acele contracte la încheierea cărora nu este cunoscută existenţa sau întinderea exactă a avantajelor patrimoniale ce vor rezulta pentru părţi din ele, fiindcă au înţeles să se oblige în funcţie de un eveniment viitor şi incert. Astfel de contracte comportă pentru fiecare dintre părţi o şansă de cîştig sau un risc de pierdere. Jocul la bursă este un contract aleatoriu, asigurările, de asemenea.

Cu privire la tipurile de contracte comerciale se disting, în general, următoarele grupuri de contracte:

a) **contractul de vînzare-cumpărare** (cel mai important contract atît pe planul comerţului intern, cît şi al comerţului internaţional);

b) **contractele de intermediere**
- contractul de mandat comercial;
- contractul de comision profesionist;
- contractul de agenţie (agency) comercială;
- contractul de consignație comercială.

c) **contractele de concesiune**
- contractul de concesiune exclusivă;
- contractul de franchising.

d) **contractele de transfer de tehnologie**
- contractele de transfer know-how;
- contractele de consulting și de engineering;

e) **contractele de finanţare a operaţiunilor comerciale**
- contractul de factoring;
- contractul de leasing [7]

f) **contractele comerciale bancare**
- contractul de depozit bancar;
- contractul de cont curent bancar;
- contractul de credit bancar.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Costin M. N., Tratat de drept comercial. Teoria generala a obligaţiilor. Vol. I, Tg. Mures 1993, p.78;
2. Petrescu R., Teoria generală a obligaţiilor comerciale,

Bucureşti, 1994, p.124
3. Pop L., Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor, Bucureşti, 1998, p.78
4. Turcu I., Dreptul afacerilor, Iaşi, 1992, p.156;
5. Vonica R.P. Drept comercial: Partea generală. – Bucureşti; Lumina Lex, 2000, p.92;
6. Stătescu C., Bîrsan C., Tratat de drept civil. Teoria generală a obligaţiilor, Bucureşti, 1981, p.79;
7. Bîrsan C. Drept Civil. Teoria Generală a Obligaţiilor. – București: Ed. All, 1993.